

DUBELT – TAJEMNICZY MIESZKANIEC MOKRADEŁ

Wygląd:

Długość ciała: 27-31 cm (wielkością zbliżony do gołębia)
Rozpiętość skrzydeł: 43-50 cm
Masa ciała: 150-180 g

Cechy charakterystyczne:

ubarwienie maskujące, czarno-brązowo-szare, długi dziób, białe obrzeżenie ogona, u ptaków w locie na skrzydłach widoczne dwa białe paski.

Liczebność:

Populacja światowa: 80-660 tys. samców
Populacja w krajach Unii Europejskiej: 3100 - 3600 samców
Populacja krajowa: 400-550 samców

CIEKAWOSTKI Z ŻYCIA DUBELTÓW

- Samce dubeltów gromadzą się na niewielkich arenach (tokowiskach), na których od kwietnia do czerwca demonstrują swoje walory przed samicami.
- Niektóre samce w jednym roku odwiedzają kilka tokowisk oddalonych od siebie nawet o 200-300 km, inne wiernie są jednej arenie tokowej przez cały sezon lęgowy.
- W jednym sezonie lęgowym nie więcej niż połowa samców ma szansę na potomstwo zaś najlepszy samiec z tokowiska (zwany samcem Alfa) jest partnerem około 1/3 samic.
- Podróż z legowisk położonych w północno-wschodniej Polsce do strefy Sahelu w Afryce zajmuje dubeltom zaledwie ok. 3 dni. Zaś maksymalna prędkość z wiatrem jaką są w stanie osiągnąć przekracza 160 km/h.
- Większość ptaków migruje z rejonów lęgowych do Afryki i lotem non-stop lub wykonując bardzo krótkie przystanki.

OCHRONA SIEDLISK DUBELTA W PROJEKCIE LIFE

Wsparcie dla osób gospodarujących na terenach zasiedlonych przez dubelta, realizowane będzie także w ramach projektu LIFE „Implementacja Krajowego Programu Ochrony Dubelta w Polsce – etap I” (LIFE17 NAT/PL/000015)

Na wybranych ostojach tego gatunku przywrócono zostanie wypas zwierząt. Rolnicy otrzymają nieodpłatnie w dzierzawę zwierzęta (łącznie 65 sztuk krów oraz 10 koników polskich), które będą stanowiły podstawę do utworzenia stad matecznych. W miejscach gdzie będzie prowadzony wypas, dzięki środkom przewidzianym w projekcie, powstanie także niezbędna infrastruktura, taka jak ogrodzenia pastwisk, wiaty i przepusty.

Ponadto, zadania związane z poprawą warunków wilgotnościowych przyczynią się do polepszenia dostępności wielu terenów dla ptaków i rolników poprzez możliwość regulacji poziomu wód na zasadzie jej retencji w okresie wczesnowiosennymi i obniżaniu poziomu w okresie sianokosów.

Projekt „Implementacja Krajowego Programu Ochrony Dubelta w Polsce – etap I” sfinansowano ze środków Komisji Europejskiej – LIFE, Unia wdraża LIFE17 NAT/PL/000015, oraz ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (umowa 266/2018/Wn-50/Op-WK-LFD)

LUBELSKIE TOWARZYSTWO ORNITOLOGICZNE

Lubelskie Towarzystwo Ornitologiczne
ul. Mełgiewska 74 lok. 209
20-234 Lublin
Tel. 663 502 134
e-mail: lto@op.pl

NATURA INTERNATIONAL POLSKA

Natura International Polska
ul. Żyzna 18/16
15-161 Białystok
Tel. 58 7356529
e-mail: info@natura-international.org.pl

Użytkowanie rolnicze a ochrona siedlisk dubelta

Implementacja Krajowego Programu Ochrony Dubelta w Polsce – Etap I

fol. Marcin Lenart

Fragment wybudowanego w ramach projektu ogrodzenia (fol. Paweł Szewczyk)

DUBELT JAKO GATUNEK „PARASOLOWY”

Siedliska, w których występują dubelty są miejscem bytowania wielu cennych gatunków ptaków. Ochrona miejsc występowania dubelta przyczynia się więc do polepszenia stanu ochrony innych gatunków związanych z podmokłymi łąkami i torfowiskami, takich jak na przykład pospolite niegdyś nyctyki, czajki i krwawodziołby, które w ostatnich latach bardzo szybko znikają z naszego krajobrazu.

Bytyk (fot. Tomasz Bajdak)

CO ZAGRAŻA DUBELTOM

Do głównych czynników ograniczających liczebność dubeltów należą:

Zanik tradycyjnego użytkowania łąk – dubelty potrzebują urozmaiconej struktury roślinności. Taką zapewnia im ekstensywny wypas krów i koni oraz mozaiką jedno i dwukośnych łąk. Brak koszenia i wypasu powoduje zarastanie siedlisk a niezebrana martwa biomasa dodatkowo utrudnia dubeltom dostęp do pożywienia.

Melioracje i ocieplający się klimat – postępujące pustoszenie krajobrazu Polski, coraz rzadziej występujące roztopny wiosenne w dolinach rzecznych oraz zbyt szybki odpływ wody z sieci rowów melioracyjnych powodują niekorzystne dla dubeltów zmiany w środowisku, takie jak zmniejszenie dostępności pożywienia czy zwiększona penetracja drapieżników.

Intensyfikacja rolnictwa – samice dubelta przystępują do legów w maju. Tym samym większość piskląt uzyskuje lotność dopiero w drugiej połowie czerwca. Wczesne pokosy łąk nie dają więc pisklątom najmniejszych szans na przeżycie.

Drapieżnictwo – jest ono naturalnym zjawiskiem w przyrodzie, niestety za sprawą człowieka pierwotna równowaga pomiędzy drapieżnikami a ofiarą została zachwiana. Człowiek odpowiedzialny jest m.in. za wzrost liczebności lisa (wyłądanie szczepionek na wściekliznę) i wprowadzenie do środowiska naturalnego norki amerykańskiej.

fot. Tomasz Bajdak

DLACZEGO WARTO CHRONIĆ DUBELTA

Czynną ochrona dubelta, oprócz oczywistych korzyści środowiskowych, dla osób prowadzących gospodarkę w miejscach występowania tego gatunku, niesie za sobą możliwość uzyskania korzyści finansowych. W ramach funkcjonujących obecnie mechanizmów wsparcia rolnictwa, istnieją programy wprost nastawione na propagowanie prowadzenia na łąkach i pastwiskach ekstensywnej gospodarki odpowiadającej wymogom dubelta. Najbardziej ukierunkowanym w tym zakresie działaniem, jest wariant 4-10 programu rolno-środowiskowo-klimatycznego „Ochrona siedlisk legowitych ptaków: dubelta lub kulika wielkiego” którego realizacja możliwa jest na terenach objętych ochroną jako Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000.

Ponadto należy wskazać, że ochrona dubelta jako gatunku związanego z siedliskami wilgotnymi, bardzo często wiąże się z retencją wód powierzchniowych, której niedobór w ostatnich latach jest jednym z głównych problemów, z którym spotykają się rolnicy.

NAJISTOTNIEJSZE DZIAŁANIA OCHRONNE

Utrzymanie mozaiki naturalnych łąk – sasiadujące ze sobą powierzchnie, koszone i wypasane w różnych terminach i ze zmienną intensywnością, zapewniają urozmaiconą strukturę roślinności. Taki stan siedlisk możemy osiągnąć dzięki ekstensywnemu użytkowaniu poprzez wypas i koszenie np. w ramach programów rolno-środowiskowo-klimatycznych.

Utrzymanie wysokiego poziomu wód gruntowych – dubelty żywią się głównie dżdżownicami, tym zaś żyje się najlepiej na wilgotnych łąkach. Do żerowania dubelty potrzebują też miękkiej i wilgotnej gleby.

Wypas koników polskich (fot. Michał Koręga)

INTERWENCJE ROLNO-ŚRODOWISKOWO-KLIMATYCZNE

Funkcjonujące obecnie interwencje rolno-środowiskowo-klimatyczne, w zamian za dostosowanie metod użytkowania łąk i pastwisk do wymogów siedliskowych dubelta, proponują dopłaty w kwocie **1347 zł** do każdego hektara włączonego do programu. Dopłaty przyznawana są w ramach wariantu 1.8 i 2.8 „Ochrona siedlisk legowitych dubelta lub kulika wielkiego”.

- Koniecznymi do spełnienia warunkami formalnymi umożliwiającymi otrzymanie płatności są:
- posiadanie i użytkowanie użytków zielonych na których stwierdzone zostało występowanie dubeltów;
 - złożenie do ARiMR wniosku o przyznanie płatności;
 - posiadanie planu działalności rolno-środowiskowej przygotowanego wspólnie przez doradcę rolno-środowiskowego i eksperta przyrodniczego;
- Począwszy od roku 2023 nie zawsze jest wymagane posiadanie ekspertyzy przyrodniczej. Za kwalifikowanie działki do wariantu 1.8/2.8 jest możliwe gdy dana działka znajduje się w zasięgu występowania dubelta zaznaczonym na mapie cyfrowej udostępnionej przez GIOS i widocznej w aplikacji eWniosekPlus.

Wymagana modyfikacja metod gospodarowania polega głównie na:

- opóźnieniu terminu koszenia do dnia 10 lipca,
 - ograniczeniu liczby pokosów do jednego lub dwóch w ciągu roku – zalecaną ilość ustala ekspert ornitolog,
 - dla działek o powierzchni mniejszej niż 1 ha – pozostawienie 15-20% (w szczególnych przypadkach – do 50 %) powierzchni niekoszonych,
- Co istotne, począwszy od roku 2023 możliwe jest otrzymanie dopłat w ramach pakietów „Plasich”, **również poza obszarami Natura 2000**.

Dopłata za zalane lub podtopione TUZ

Dodatkowo, w ramach pakietu „Retencjonowanie wody” do gruntów, na których wystąpiło zalanie lub podtopienie, będzie przyznawana płatność w wysokości ok 300 zł/ha. Zalanie lub podtopienie jest rozumiane jako wysycenie gleby wodą na poziomie przynajmniej 80%, przez co najmniej 12 następujących po sobie dni w okresie od 1 maja do 30 września. Często na etapie składania wniosku wystąpienie zalania lub podtopienia nie będzie możliwe do przewidzenia, dlatego rolnik we wniosku deklaruje jedynie chęć przystąpienia do tego pakietu. Informacje o wystąpieniu zalania lub podtopienia pozyskiwane są przez ARiMR na podstawie danych satelitarnych.

Najlepszym i najłatwiej dostępnym źródłem informacji o istniejących programach wsparcia rolnictwa, są doradcy rolno-środowiskowi pełniący dyżury we właściwych miejscowo Urzędach Gmin lub Powiatowych Ośrodkach Doradztwa Rolniczego. Lista doradców i ekspertów przyrodniczych dostępna jest również na stronie <https://doradca.cdr.gov.pl/>

